

SYLWIA SZYC

„JESTEŚMY KOMUNISTAMI I PRZYJACIÓŁMI”. KONTAKTY POMIĘDZY POLSKĄ ZJEDNOCZONĄ PARTIĄ ROBOTNICZĄ A PARTIĄ PRACY KOREI W LATACH OSIEMDZIESIĄTYCH

Uznanie przez „Polskę Ludową” na arenie międzynarodowej w październiku 1948 r. proklamowanej miesiąc wcześniej Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej (Korea Północna, KRL-D) rozpoczęło trwający do dnia dzisiejszego dialog polityczny między Warszawą a Phenianem¹. Pomimo przynależności do bloku sowieckiego relacje polsko-północnokoreańskie na przestrzeni lat ulegały licznym i wyraźnym przeobrażeniom. Intensywna współpraca w okresie wojny koreańskiej (1950–1953) i tuż po niej została w kolejnej dekadzie sprowadzona do akceptowalnego minimum, zarówno w wymiarze politycznym, gospodarczym, jak i naukowo-kulturalnym. Sytuacja uległa poprawie pod koniec lat sześćdziesiątych, by ponownie rozwinąć się dopiero w kolejnym dziesięcioleciu.

Celem niniejszego artykułu jest omówienie charakteru oraz głównych obszarów, w ramach których w latach 1980–1989 organizowano kontakty pomiędzy Polską Zjednoczoną Partią Robotniczą i Partią Pracy Korei². Początek dekady wyznaczył kry-

¹ Ze względu na rozpowszechnienie w języku polskim niepoprawnych dziś już form, np. imienia i nazwiska północnokoreańskiego przywódcy Kim Ir Sena (Kim Il Sunga) czy nazwy stolicy KRL-D – Phenianu (Pjongjangu), a także występowanie w przytaczanych dokumentach właśnie tej odmiany zlatynizowanego zapisu w niniejszym artykule będzie stosowana wspomniana forma transkrypcji.

² Partia Pracy Korei (dalej: PPK) powstała w czerwcu 1949 r. na skutek zjednoczenia partii komunistycznych obydwu państw koreańskich – komunistycznej Południowokoreańskiej Partii Pracy oraz Partii Pracy Korei Północnej. Zanim jednak do tego doszło, 22 IV 1946 r. na terenie Korei Północnej powołano koalicję trzech działających na tym obszarze partii politycznych, które zrzeszono w ramach Demokratycznego Frontu na rzecz Zjednoczenia Ojczyzny (w jego strukturach znalazły się także organizacje społeczne, związkowe, młodzieżowe i kulturalne). Dominującą pozycję pod każdym względem do dziś zajmuje PPK. W strukturach frontu znalazły się także: założona 3 XI 1945 r. Demokratyczna Partia Korei oraz Czundoistyczna Partia Czongu (powstała w lutym 1946 r., zrzeszająca wyznawców synkretycznej religii koreańskiej Czongu). Ich wpływ na kształt polityki Korei Północnej

zys wewnętrzny PRL wywołany przetaczającą się przez kraj falą strajków robotniczych, a także wprowadzeniem w grudniu 1981 r. stanu wojennego. Władze w Phenianie z uwagą śledziły wydarzenia w Polsce. W tym czasie same borykały się z coraz głębszymi problemami na polu gospodarczym i w polityce zagranicznej. Momentem przełomowym w obustronnych relacjach stała się wizyta w PRL w maju 1984 r. delegacji partyjno-rządowej z przywódcą KRL-D – Kim Ir Senem na czele. Jej bezpośrednim efektem było ożywienie współpracy, przede wszystkim na płaszczyźnie gospodarczej. Zwiększyła się także częstotliwość wymiany osobowej pomiędzy członkami obydwu partii. Jednak pod koniec dekady świeżo odbudowane zaufanie zostało wystawione na ciężką próbę. Pogłębiający się kryzys wewnętrzny, znaczące różnice na płaszczyźnie ideologicznej, a także narastające osamotnienie Korei Północnej na arenie międzynarodowej, związane z kierunkiem prowadzonej przez nią polityki zagranicznej, zasadniczo wpłynęły na kształt polsko-północnokoreańskich relacji partyjnych. Nasilające się napięcie w kontaktach z „bratnimi państwami” było wywołane m.in. przyznaniem Seulowi wyłącznego prawa do organizacji XXIV Igrzysk Olimpijskich. Pomimo nacisków władz w Phenianie pozostałe państwa bloku sowieckiego nie zrezygnowały z możliwości wzięcia udziału w tej prestiżowej imprezie sportowej. Państwa tzw. demokracji ludowej, kierując się realizmem politycznym i troską o własne interesy narodowe, pod koniec omawianej dekady rozpoczęły proces nawiązywania oficjalnych kontaktów handlowych z Republiką Korei, co spotkało się ze sprzeciwem KRL-D. Symbolicznym punktem kończącym intensywny etap współpracy polsko-północnokoreańskiej był upadek systemu komunistycznego w Polsce oraz nawiązanie przez nią 1 listopada 1989 r. kontaktów dyplomatycznych z Koreą Południową.

KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA STOSUNKÓW DO 1980 R.

Kontakty polsko-północnokoreańskie sięgają 1948 r., kiedy na powojennej mapie świata pojawiły się dwa nowe, nieuznające się wzajemnie państwa koreańskie. 15 sierpnia proklamowano Republikę Korei (Korea Południowa), natomiast 9 września niepodległość ogłosiła Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna. Polska, analogicznie do innych państw tzw. demokracji ludowej, nie uznawała legalności rządu w Seulu, popierając tym samym koncepcję zjednoczenia Półwyspu Koreańskiego pod przywództwem Phenianu. Na intensyfikację współpracy Polski i Korei Północnej w latach pięćdziesiątych wpływ wywarł przede wszystkim wybuch wojny pomiędzy obydwojoma państwami

był jednak znikomy. W 1981 r. doszło do przekształceń na północnokoreańskiej scenie politycznej. Zmieniono nazwę Demokratycznej Partii Korei Północnej na Socjaldemokratyczną Partię Korei. Celem tego zabiegu było wejście w struktury Międzynarodówki Socjalistycznej i wykorzystanie jej do lansowania koncepcji północnokoreańskiej polityki zagranicznej na arenie międzynarodowej. Zob. szerzej: W.J. Dziak, *Kim Ir Sen. Dzieło i polityczne wizje*, Warszawa 2000, s. 84–127; A. Lankov, *From Stalin to Kim Il Sung. The Formation of North Korea, 1945–1960*, London 2002, s. 20–61; N. Levi, *System polityczny Korei Północnej. Aspekty kulturowe*, Warszawa 2013, s. 34–36; Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych (dalej: AMSZ), z. 38/86 w. 4, t. 2412-2-81, Notatka Ambasady PRL w Phenianie w sprawie przekształcenia Demokratycznej Partii Korei w Socjaldemokratyczną Partię Korei, b.d., b.p.

koreańskimi oraz udział Warszawy w międzynarodowym programie pomocy KRL-D w jej powojennej odbudowie.

Ze względu na możliwą eskalację konfliktu na skalę ogólnoświatową, zgodnie z oczekiwaniami władz moskiewskich, jedynie oddziały „Chińskich Ochotników Ludowych” udzieliły pomocy militarnej azjatyckiemu sojusznikowi. Pozostałe „bratnie państwa” prowadziły działania przede wszystkim na polu propagandowym³. Ich celem była próba przedstawienia Korei Północnej jako ofiary „amerykańskiego imperializmu”, a także obarczenie winą za wybuch wojny wyłącznie władz w Seulu i wspierających je wojsk Organizacji Narodów Zjednoczonych. Takie ukazanie konfliktu koreańskiego miało uwiarygodnić zaangażowanie ZSRS i całego bloku sowieckiego w walkę o obronę światowego pokoju, równocześnie przypisując państwom przeciwnego sojuszu dążenie do wywołania kolejnego konfliktu światowego⁴.

Wsparcie, które zaoferowano Korei Północnej, nie ograniczało się jedynie do działań na polu propagandowym, lecz przekładało się na realną pomoc ekonomiczną i humanitarną. W jej efekcie do polskich domów dziecka w latach 1951–1953 skierowano 1200 sierot wojennych⁵. Dodatkowo nad Wisłę przyjechało kilkuset studentów i uczniów szkół zawodowych. W związku z utworzeniem wiosną 1953 r. Szpitala Polskiego Czerwonego Krzyża w KRL-D, całkowicie wyposażonego przez stronę polską, do Azji wysłano również kilkudziesięcioosobową grupę personelu medycznego. Do 1956 r., kiedy to szpital wraz z zainstalowaną aparaturą przekazano na własność stronie północnokoreańskiej, polscy lekarze nie tylko prowadzili swoją praktykę, lecz także odpowiadali za kształcenie przysyłanych kadr koreańskich.

W omawianym okresie polsko-północnokoreańska wymiana osobowa odbywała się przede wszystkim na płaszczyźnie rządowej niższego szczebla⁶, a jej celem było ustalenie wymiaru pomocy ekonomicznej i gospodarczej. 27 lipca 1953 r. podpisano długo negocjowane zawieszenie broni, a władze w Phenianie przystąpiły do szybkiej realizacji ambitnych programów odbudowy kraju ze zniszczeń wojennych. W tym czasie zawarto

³ Podjęte działania były prowadzone w ramach międzynarodowej akcji protestacyjnej „Ręce precz od Korei”. Z inicjatywy władz zorganizowano w całym tzw. bloku wschodnim liczne manifestacje, spotkania agitacyjne w zakładach pracy oraz zbiórki pieniędzy, odzieży, lekarstw i artykułów spożywczych, które przekazano stronie północnokoreańskiej. Zob. szerzej: A. Leszczyński, *Wojna koreańska w propagandzie polskiej od czerwca do grudnia 1950 r.*, „Przegląd Historyczny” 1995, nr 1, s. 47–66; J. Suck Kim, *Polish Aid for North Korea during the Korean War*, „East European and Balkan Studies” 2014, t. 38, nr 6, s. 163–164.

⁴ Zob. szerzej M.M. Matusik, „*Jesteśmy z wami, ludzie walczącej Korei*”. *Obraz Korei Północnej w Polskiej Kronice Filmowej 1947–1984*, „Ogrody Nauk i Sztuk” 2015, nr 5, s. 562–569; P. Neścioruk, *Propagandowy obraz genezy wojny koreańskiej w świetle „Trybuny Ludu”*, „Teki Komisji Historycznej O. L. PAN” 2014, nr 11, s. 117–132; S. Szyc, *Propagandowy obraz wojny koreańskiej w wybranych polskich utworach literackich realizmu socjalistycznego – zarys problematyki* [w:] *Wojna jako źródło inspiracji w kulturze i sztuce – literatura, propaganda, tożsamość*, red. Ł. Jureńczyk, J. Szczutkowska, W. Trempała, P. Wenderlich, Bydgoszcz 2017, s. 207–222; J. Ślęzak, *Karykatura socrealistyczna o wojnie w Korei – na przykładzie wybranych rysunków satyrycznych opublikowanych na łamach „Trybuny Ludu” w latach 1950–1953*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Res Politicae” 2011, t. 4, s. 253–269.

⁵ Zob. Ł. Sołtyś, *Dzieci i młodzież północnokoreańska na Dolnym Śląsku i Mazowszu w latach 1951–1959*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 2010, t. 65, nr 1, s. 57–93.

⁶ Między 17 V a 3 VI 1952 r. w Polsce przebywała delegacja rządowa z ministrem handlu Tian Si U na czele. Rok później doszło do ponownej wizyty północnokoreańskiego ministra handlu, Li Džu Jena.

umowy m.in. o nieodpłatnych dostawach towarów z Polski do Korei Północnej, a także porozumienia o nieodpłatnych dostawach polskiego uzbrojenia i sprzętu wojskowego, których realizację przewidziano na lata 1953–1954. W kolejnych latach udział PRL w powojennej restytucji KRL-D poszerzono o kolejne umowy. W ich wyniku strona polska zobowiązała się także do wybudowania zakładu remontów parowozów i wagonów w Phenianie, zakładu kolejowego w Wonsanie i przeprowadzenia urbanizacji trzech kopalń węgla. Ponadto przygotowano plany odbudowy jednego z północnokoreańskich miast oraz dokumentację projektową dwóch osiedli mieszkaniowych⁷. Strona polska zaangażowała się w prace Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych, pilnującej przestrzegania podpisanego zawieszenia broni, oraz Komisji Repatriacyjnej Państw Neutralnych⁸.

21–22 lipca 1955 r. po raz pierwszy w PRL wizytę złożyła delegacja partyjno-rządowa KRL-D, której przewodniczył wicepremier Pak I Wan. Celem wizyty było uczestnictwo w obchodach Święta Odrodzenia Polski. Pół roku później, w dniach 12–15 stycznia 1956 r. w Polsce przebywała rządowa delegacja z przewodniczącym Prezydium Najwyższego Zgromadzenia Ludowego, Kim Tu Bongiem na czele. Największe znaczenie w omawianym okresie odegrał jednak przyjazd partyjno-rządowej delegacji z marszałkiem Kim Ir Senem, która w dniach 2–7 lipca 1956 r. przebywała w PRL. Jej celem było pozyskanie dodatkowego wsparcia ekonomicznego w związku z zaplanowaną na lata 1957–1961 realizacją kolejnego planu gospodarczego. Niestety, rozmowy z przedstawicielami „bratnich państw” nie spełniły oczekiwań północnokoreańskich gości. Strona polska nie zadeklarowała zwiększenia wymiaru pomocy, ustalonego we wcześniejszych umowach⁹. W kwietniu kolejnego roku rewizytę w KRL-D złożył Józef Cyrankiewicz, ówczesny premier PRL.

Pierwsze oznaki nieufności w stosunkach polsko-północnokoreańskich pojawiły się w związku z narastającymi różnicami ideologicznymi w całym bloku wschodnim, będącymi efektem polityki kreowanej przez Nikitę Chruszczowa, a także pogłębiającym się konfliktem sowiecko-chińskim¹⁰. W październiku 1959 r. z wizytą w Phenianie przebywała polska delegacja z przewodniczącym Rady Państwa PRL, Aleksandrem Zawadzkiem na czele. W trakcie prowadzonych rozmów obydwie strony poparły chruszczowowską koncepcję pokojowego współistnienia. Było to nawiązanie do odbytej zaledwie miesiąc

⁷ S. Szyc, „Niech żyje przyjaźń między narodami!”. *Międzynarodowy program pomocy w odbudowie Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej w latach 1953–1961. Zarys problematyki* [w:] *X Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2016. Referaty*, red. W. Bułhak, P. Pazik, Warszawa 2017, s. 76–78.

⁸ Archiwum Akt Nowych (dalej: AAN), 159/80, Uchwała nr 685/53 Prezydium Rządu z dnia 12 września 1953 r. w sprawie utworzenia, wyposażenia i utrzymania przedstawicielstwa PRL w Komisji Repatriacyjnej Państw Neutralnych w Korei, k. 10–13; *ibidem*, 159/82, Uchwała nr 686/53 Prezydium Rządu z dnia 12 września 1953 r. w sprawie utworzenia, wyposażenia i utrzymania przedstawicielstwa PRL w Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei, k. 24–28.

⁹ Podczas podróży zaplanowanej na czerwiec i lipiec 1956 r. północnokoreańska delegacja odwiedziła: Związek Sowiecki, Polskę, wschodnie Niemcy, Rumunię, Węgry, Czechosłowację, Albanię i Mongolię. Zob. szerzej S. Szyc, *Misja przyjaźni. Oficjalna wizyta Kim Ir Sena w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w lipcu 1956 r.* [w:] *IX Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2015. Referaty*, red. Ł. Kamiński, J. Szumski, Warszawa 2016, s. 140–148; N. Levi, *Zarys historii stosunków między Polską a Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną (1948–1974)*, „Kwartalnik Historyczny” 2017, r. 124, nr 4, s. 741.

¹⁰ S. Szyc, *The relations between Poland and North Korea in 1948–1961*, „Progress. Journal of Young Researchers” 2017, nr 2, s. 131–134.

wcześniej wizyty I sekretarza KPZS w Waszyngtonie. Warto przypomnieć, że idea kreowanej przez Kreml polityki „odprężenia” w relacjach z Zachodem stała w sprzeczności z oczekiwaniami Phenianu, którego nie usatysfakcjonowały warunki zawieszenia broni podpisanego w 1953 r. i który w dalszym ciągu nie rezygnował z koncepcji zjednoczenia półwyspu pod swoim przywództwem. We wrześniu 1961 r. w Korei Północnej przebywała delegacja KC PZPR, której przewodniczył Roman Zambrowski. Celem wizyty był udział w IV Zjeździe PPK.

Do wyraźnego ochłodzenia relacji doszło na początku lat sześćdziesiątych. Kim Ir Sen, po kilku latach realizowania polityki lawirowania pomiędzy dwoma komunistycznymi mocarstwami¹¹, dokonał politycznego wyboru, przyjmując jednoznaczne stanowisko prochińskie. Momentem przełomowym stał się XXII Zjazd KPZS (17–31 października 1961 r.), podczas którego Chruszczow ponownie skrytykował Stalina i I sekretarza Albańskiej Partii Pracy, Envera Hodżę. Północnokoreański przywódca potraktował kolejną falę destalinizacji jako poważne zagrożenie dla stylu sprawowania przez siebie władzy. Decyzja Phenianu spotkała się ze stanowczą reakcją innych państw bloku sowieckiego, które otwarcie marginalizowały północnokoreańskiego „sojusznika” na płaszczyźnie współpracy międzypartyjnej¹². Jednym z widocznych symptomów ochłodzenia relacji na linii Warszawa–Phenian było znaczące ograniczenie liczby wzajemnych wizyt delegacji partyjno-rządowych. Polska we wspomnianym 1961 r. była jednym z najrzadziej odwiedzanych przez przedstawicieli KRL-D państw tzw. demokracji ludowej¹³. W latach 1962–1965 nie podpisano żadnych nowych umów handlowych. Na początku dekady zaczęto wprowadzać także restrykcyjną politykę dotyczącą swobody poruszania się zagranicznych dyplomatów po terytorium Korei Północnej, co w praktyce skutkowało całkowitym odseparowaniem przedstawicieli obcych państw od społeczeństwa. Zgłaszano także przypadki podsłuchiwania placówek dyplomatycznych przez północnokoreańską służbę bezpieczeństwa¹⁴.

Władysław Gomułka początkowo nie zajmował jednoznacznego stanowiska w konflikcie sowiecko-chińskim. Do zmiany na tym polu doszło po naradzie partii komunistycznych i robotniczych, która odbyła się w czerwcu 1960 r. w Bukareszcie, a w której wyniku władze PZPR opowiedziały się po stronie Związku Sowieckiego¹⁵.

Na forum publicznym zarówno PRL, jak i KRL-D nie krytkowały działań podejmowanych przez stronę przeciwną. Nie udało się jednak zatrzeć wrażenia wzajemnego braku zaufania, a kontakty pomiędzy partiami obydwu państw zostały sprowadzone do minimum.

¹¹ Polityka ta była wynikiem uzależnienia północnokoreańskiej gospodarki od znaczącej pomocy ekonomicznej przekazywanej przez Moskwę i Pekin. Zob. szerzej B. Szalontai, *Kim Il Sung in the Khrushchev Era: Soviet-DPRK Relations and the Roots of North Korean Despotism, 1953–1964*, Stanford 2005, s. 161–166.

¹² W.J. Dziak, *Kim Ir Sen...*, s. 267–268.

¹³ Warto podkreślić, że w owym roku najintensywniejsza kooperacja na tym polu przebiegała z Czechosłowacją i wschodnimi Niemcami, które przyjęły północnokoreańską delegację odpowiednio 16 i 15 razy. Natomiast przedstawiciele KRL-D odwiedzili Warszawę zaledwie cztery razy. Zob. R.A. Scalapino, Ch.-S. Lee, *Communism in Korea. Part II: The Society*, Berkeley–Los Angeles–London 1972, s. 738.

¹⁴ B. Szalontai, *Kim Il Sung...*, s. 201.

¹⁵ R. Skobelski, *Polityka PRL wobec państw socjalistycznych w latach 1956–1970. Współpraca – napięcia – konflikty*, Poznań 2010, s. 114–117.

Do ponownego ożywienia w relacjach polsko-północnokoreańskich doszło w drugiej połowie lat sześćdziesiątych, na co wpłynęło odsunięcie od władzy Chruszczowa w 1964 r., a także zwrócenie się władz w Phenianie w stronę Kremla i narastające rozbieżności w stosunkach z ChRL. Poprawa kontaktów ze Związkiem Sowieckim była podyktowana przede wszystkim coraz poważniejszymi problemami gospodarczymi¹⁶, a także niezadowolającymi efektami dotychczasowej współpracy z Pekinem¹⁷.

Wznowienie polsko-północnokoreańskiego dialogu partyjnego zapoczątkowała w 1966 r. wizyta delegacji KC PPK, z członkiem Biura Politycznego (BP), wicepremierem i ministrem spraw zagranicznych, Pak Son Czerem na czele. W jej trakcie przeprowadzono rozmowy m.in. z I sekretarzem KC PZPR Władysławem Gomułką, wicemarszałkiem sejmu Zenonem Kliszką, wiceprezesem Rady Ministrów Franciszkiem Waniołką oraz ministrem spraw zagranicznych Adamem Rapackim. Rok później w Warszawie gościł członek BP KC PPK, wicepremier i minister handlu zagranicznego, Li Dżu Jen. Celem wizyt było przede wszystkim omówienie szczegółów rozwoju współpracy na płaszczyźnie handlowej. W ich wyniku w listopadzie 1965 r. zawarto porozumienie o utworzeniu Koreańsko-Polskiego Towarzystwa Maklerów Morskich, przekształconego w 1987 r. w istniejącą do dziś i budzącą wiele kontrowersji spółkę Koreańsko-Polskiego Towarzystwa Żeglugowego Chopol. Natomiast w grudniu 1965 r. podpisano umowę o wzajemnych dostawach towarów i płatnościach na lata 1966–1967¹⁸. W kolejnych latach współpraca handlowa była w dalszym ciągu rozwijana, a PRL stała się na tym polu jednym z najważniejszych partnerów Korei Północnej¹⁹. Warto jednak wspomnieć, że odbywała się ona często ze stratą dla strony polskiej. Nad Wisłę trafiały towary niskiej jakości, po znacznie zawyżonych cenach, a północnokoreański partner często opóźniał realizację dostaw²⁰. W tym okresie przywrócono także wymianę urlopową, w której mogli uczestniczyć członkowie obydwu partii²¹.

Pomimo poprawy stosunków współpraca pomiędzy obydwojoma państwami nie należała do najłatwiejszych. Kierownictwo KC PPK unikało zajęcia stanowiska wobec kwestii kluczowych dla strony polskiej, m.in. planów Gomułki i Rapackiego, będących inicjatywami na rzecz rozbrojenia i ograniczenia zbrojeń PRL²², w stosunku do których

¹⁶ W okresie sowiecko-północnokoreańskich napięć Kreml wstrzymał pomoc dla Phenianu. W połowie lat sześćdziesiątych stało się jasne, że Korea Północna przegrywa z lepiej radzącym sobie na polu gospodarczym Południem. Podejmowane przez KRL-D działania pogłębiały wewnętrzny kryzys, a realizacja kolejnych planów gospodarczych nie mogła obyć się bez znacznej pomocy z zewnątrz. Wymusiło to na Kim Ir Senie zmianę kierunku polityki zagranicznej i ponowne przyjęcie neutralnej pozycji w konflikcie sowiecko-chińskim.

¹⁷ W.J. Dziak, *Kim Ir Sen...*, s. 274–275.

¹⁸ *Stosunki dyplomatyczne Polski. Informator. Tom III. Azja, Zakaukazie, Australia i Oceania 1918–2009*, red. K. Szczepaniak, A. Herman-Lukasik, B. Janicka, Warszawa 2010, s. 168.

¹⁹ N. Levi, *Zarys historii...*, s. 745–746.

²⁰ AMSZ, z. 46/75 w. 2 t. 0-241-8-70, Informacja o aktualnej sytuacji gospodarczej Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej i współpracy ekonomicznej z innymi krajami, październik 1970 r., b.p.

²¹ AMSZ, z. 46/75 w. 2 t. 0-241-3-70, Obecne tendencje polityki zagranicznej KRL-D i jej aktualne stosunki z Polską, 19 V 1970 r., b.p.

²² AMSZ, z. 15/73 w. 2 t. 0-242-9-68, Krótka informacja o podstawowych problemach aktualnej wewnętrznej sytuacji politycznej i ekonomicznej, polityce zagranicznej i stosunkach polsko-północnokoreańskich, 22 IV 1968 r., b.p.

władze KRL-D miały odmienne zdanie. Przynależność do tego samego bloku polityczno-ideologicznego zobowiązywała Polskę do popierania na arenie międzynarodowej stanowiska Korei Północnej w sprawie wysnuwanych przez nią koncepcji zjednoczenia Półwyspu Koreańskiego²³. Utrzymującą się nieufność dało się zauważyć także na płaszczyźnie współpracy kulturalnej i naukowo-technicznej, która w dalszym ciągu była utrzymywana na niskim poziomie.

Opisując stosunki polsko-północnokoreańskie, nie można zapomnieć o postępującym oddaleniu ideologicznym, będącym wynikiem obrania przez KRL-D własnej drogi do komunizmu, znanej jako idea Dżucze. Koncepcja ta w omawianym okresie przeszła znaczące zmiany. Od zaprezentowanego po raz pierwszy w grudniu 1955 r. hasła będącego „próbą poszukiwania nowej tożsamości koreańskiej rewolucji w wyniku zmian zachodzących w Związku Radzieckim po śmierci Stalina”²⁴ na przestrzeni kolejnych lat ulegała licznym przeobrażeniom, by w latach 1967–1972 stać się zwartym i jedynym obowiązującym systemem ideologicznym. Początkowo opierano się na zasadach marksizmu-leninizmu, który dopasowano do warunków północnokoreańskich, jednak w połowie lat siedemdziesiątych odstąpiono od tej zasady, uznając Dżucze za twórczą ideologię wykreowaną przez Kim Ir Sena, niezależną od jakichkolwiek wpływów z zewnątrz²⁵.

WSPÓŁPRACA W DOBIE KRYZYSÓW CZY KRYZYS WE WSPÓŁPRACY?

W porównaniu z poprzednimi dekadami kontakty międzyrządowe, międzyparlamentarne i międzypartyjne pomiędzy PRL a KRL-D w latach osiemdziesiątych uległy wyraźnej intensyfikacji. Pomimo oficjalnych gestów przyjaźni nie można ich jednak określić jako zażyłych. Szczególnie jeśli zestawia się wymiar i kierunki współpracy PRL z innymi państwami tzw. demokracji ludowej. Przyczyniły się do tego w głównej mierze rozbieżności na tle ideologiczno-politycznym oraz podejście władz w Phenianie do rozwiązywania szeregu problemów międzynarodowych z uwzględnieniem wyłącznie własnych wąsko rozumianych korzyści.

Bez wątpienia Korea Północna znajdowała się na peryferiach polskiej polityki zagranicznej²⁶, jednak przynależność do tego samego bloku ideologiczno-politycznego zobowiązywała do podtrzymywania kooperacji, nawet jeśli realizacja interesów strony północnokoreańskiej przysparzała władzom w Warszawie pewnych problemów.

²³ Zob. szerzej A. Bober, *Korea zjednoczona – szansa czy utopia?*, Skarżysko-Kamienna 2013.

²⁴ W.J. Dziak, *Kim Ir Sen...*, s. 284.

²⁵ *Ibidem*, s. 287.

²⁶ Od lat siedemdziesiątych politykę zagraniczną PRL cechowała znaczna mobilność kadr pomiędzy PZPR a MSZ. Wielu działaczy partyjnych z różnych powodów obejmowało stanowiska ambasadorskie. Zob. szerzej: W. Jarzabek, *Partia a polityka zagraniczna PRL. Uwagi na temat powiązań między Wydziałem Zagranicznym KC PZPR, MSZ i innymi podmiotami [w:] PZPR jako machina władzy*, red. D. Stola, K. Persak, Warszawa 2012, s. 223–224.

Analizując przebieg współpracy partyjnej na linii PZPR-PPK w latach osiemdziesiątych, można wyodrębnić kilka głównych kierunków, na które wpłynęły pogłębiający się kryzys gospodarczy Korei Północnej oraz jej izolacja na arenie międzynarodowej, wywołana m.in. podejmowanymi przez nią próbami bojkotu Republiki Korei. Dużą rolę odegrał także ponowny wzrost napięć w relacjach chińsko-północnokoreańskich, będący efektem nawiązania przez ChRL stosunków dyplomatycznych z USA oraz zacieśnienia współpracy z Japonią pod koniec poprzedniej dekady. Kreowaną przez Chiny politykę zagraniczną, pomimo okazywanego poparcia dla nieomal wszystkich inicjatyw Phenianu, Kim Ir Sen odbierał jako poważne zagrożenie dla interesów i bezpieczeństwa państwa. W zaistniałych okolicznościach północnokoreański przywódca zdawał sobie sprawę z konieczności zacieśnienia współpracy z pozostałymi państwami tzw. demokracji ludowej ze Związkiem Sowieckim na czele²⁷. Przemawiały za tym nie tylko wynikające z niej korzyści gospodarcze. Istotną rolę odgrywało także uzyskanie aprobaty dla realizowanej przez Phenian polityki zjednoczeniowej oraz reprezentowanie interesów KRL-D na arenie międzynarodowej dzięki przedstawicielstwu państw bloku sowieckiego. Z perspektywy północnokoreańskiej ważnym elementem współpracy były także działania wymuszające na państwach tzw. demokracji ludowej nieutrzymywanie jakichkolwiek kontaktów z Seulem. W optyce PRL intensyfikacja współpracy z azjatyckim sojusznikiem była okazją do rozwijania korzystnej kooperacji na płaszczyźnie handlowej i gospodarczej²⁸. Okazało się jednak, że egzekwowanie od Korei Północnej terminowej realizacji podpisanych umów napotykało poważne trudności. Pomimo otwartych gestów przyjaźni unikano także zajmowania jednoznacznego stanowiska w sprawie kształtu i sposobów realizacji inicjatyw politycznych podejmowanych przez KRL-D.

W omawianej dekadzie relacje polsko-północnokoreańskie układały się pomyślnie, czego wyrazem była m.in. intensywna wymiana międzypartyjna. Między 9 a 18 lutego 1980 r. delegacja Partii Pracy Korei uczestniczyła w VIII Zjeździe PZPR. W jej składzie znaleźli się: Kim Hwan – członek Komitetu Politycznego i sekretarz KC PPK, a także Hwan Dzin Gin – kierownik sekcji w Wydziale Zagranicznym KC PPK, odpowiedzialnej za kontakty z europejskimi krajami należącymi do bloku sowieckiego. W trakcie rozmów północnokoreańska delegacja unikała poruszania tematów spornych, zarówno tych dotyczących problemów międzynarodowych, jak i sytuacji wewnętrznej PRL, skupiając się wyłącznie na pozytywnych aspektach współpracy na linii Warszawa–Phenian²⁹.

W październiku tego samo roku zwołano, po 10 latach przerwy, VI Zjazd PPK. Strona polska, reprezentowana przez sekretarza KC PZPR, ministra spraw zagranicznych – Emila Wojtaszka, sekretarza KW PZPR w Szczecinie – Kazimierza Cytryniaka oraz ambasadora PRL w Phenianie – Jerzego Pękałę³⁰, odbyła w trakcie zjazdu szereg

²⁷ A. Buzo, *The Guerilla Dynasty, Politics and Leadership in North Korea*, London–New York 1999, s. 107.

²⁸ Strona polska była szczególnie zainteresowana zwiększeniem eksportu do KRL-D maszyn i urządzeń oraz importem surowców, m.in.: magnezytu, cynku, fluorytu czy talku mielonego.

²⁹ AAN, LXXVI-815, Sprawozdanie z pobytu w Polsce delegacji Partii Pracy Korei na VIII Zjazd PZPR w dniach 9–18 lutego 1980 r., 26 II 1980 r., b.p.

³⁰ Warto wspomnieć, że na czele delegacji Związku Sowieckiego stał członek BP i I sekretarz Komitetu Moskiewskiego, Wiktor Griszyn, a w jej skład wchodził również sekretarz KC KPZS, Konstantin Rusakow. Dele-

spotkań z członkami Partii Pracy Korei. W trakcie rozmów przekazano stronie północnokoreańskiej pełne poparcie dla jej polityki zjednoczeniowej opartej na zasadach pokojowych i bez udziału obcych państw, a także potrzebę umacniania dalszej kooperacji państw tzw. demokracji ludowej na płaszczyźnie międzynarodowej. Zaproszenie licznych zagranicznych delegacji do udziału w zjeździe polscy działacze partyjni odebrali jako próbę udowodnienia północnokoreańskiemu społeczeństwu, że Korea Północna pod kierownictwem jej lidera Kim Ir Sena, cieszy się międzynarodowym szacunkiem i poważaniem. Gospodarzom zależało także na pokazaniu „bratnim państwom”, że KRL-D jest niezależna od jakichkolwiek wpływów Moskwy i Pekinu, a dalszy rozwój opiera wyłącznie na ideologii Dżucze³¹.

Na początku lat osiemdziesiątych obydwie państwa borykały się ze znacznymi problemami wewnętrznymi. Planowa realizacja przewidzianego na lata 1978–1984 północnokoreańskiego planu gospodarczego stała pod znakiem zapytania. Wskaźniki wydajności gospodarki KRL-D były wyraźnie niższe od tych, które w owym czasie osiągał jej południowy sąsiad. W 1980 r. przygotowywano się także do oficjalnego ogłoszenia Kim Dzong Ila, najstarszego syna Kim Ir Sena, jego politycznym sukcesorem³². Kierownictwo PZPR zderzyło się ze znacznie poważniejszymi trudnościami.

Wybuch w Polsce strajków robotniczych latem 1980 r., powstanie wkrótce potem Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, zmiana na stanowisku I sekretarza KC PZPR, a także wprowadzenie w grudniu 1981 r. stanu wojennego spotkało się ze zrozumiałym zainteresowaniem Phenianu³³. W wyniku kryzysu w PRL w Warszawie podjęto decyzję o odłożeniu zaplanowanych wizyt przedstawicieli Korei Północnej. Nie wpłynęło to jednak na zmianę kierunku i charakteru dotychczasowej polsko-północnokoreańskiej współpracy³⁴.

gacji ChRL przewodniczył członek BP, wiceprzewodniczący KC KPCh – Li Sin Nien. Zob. AAN, LXXVI-815, Informacja z udziału delegacji KC PZPR w obradach VI Zjazdu Partii Pracy Korei, b.d. [1980 r.], b.p.

³¹ W trakcie Zjazdu przedstawiono wyłącznie referat przygotowany przez Kim Ir Sena, w którym podkreślono przede wszystkim znaczenie północnokoreańskiej ideologii Dżucze i jej wpływu na rozwój każdego obszaru funkcjonowania państwa i społeczeństwa KRL-D. Dużo miejsca poświęcono omówieniu polityki zagranicznej i zjednoczeniowej Korei Północnej, a także założeń trzech rewolucji (ideologicznej, technicznej i kulturalnej). W trakcie zjazdu doszło również do wyboru władz partyjnych. Sekretarzem generalnym KC PPK ponownie został Kim Ir Sen, przewodniczącym Centralnej Komisji Kontroli Partyjnej – So Czhol, a przewodniczącym Komisji Rewizyjnej – Ri Hak Bin. W skład nowo wybranego Biura Politycznego weszło 19 osób, o dwie więcej niż na poprzednim zjeździe. Przyjęto także poprawkę do statutu, powołującą w ramach Biura Politycznego PPK pięciosobowe Prezydium Biura Politycznego (które nieoficjalnie działało już wcześniej), w którego skład weszli: Kim Ir Sen, Kim Ir, O Dzin U, Kim Dzong Il i Li Dzong Ok. Istotnym punktem zjazdu było oficjalne wyznaczenie Kim Dzong Ila, najstarszego syna Kim Ir Sena, na jego politycznego następcę. Zob. AAN, LXXVI-815, Informacja z udziału delegacji KC PZPR w obradach VI Zjazdu Partii Pracy Korei, b.d. [1980 r.], b.p.

³² Po wielu latach przygotowań do ogłoszenia sukcesji Kim Dzong Il od 1980 r. stał się osobistością numer dwa w północnokoreańskim aparacie władzy, zajmując miejsce w pięciosobowym Komitecie Stałym KC PPK, a także sprawując funkcję sekretarza KC. Pod koniec lat siedemdziesiątych, jednym z zabiegów umacniających pozycję przyszłego przywódcy było wprowadzenie pojęcia „Centrum Partii”. Określało ono obowiązujący w KRL-D system dwuwładzy, z Kim Ir Senem i Kim Dzong Ilem na czele. W połowie lat osiemdziesiątych, wskutek poważnych problemów zdrowotnych Kim Ir Sena, Kim Dzong Il przejął rzeczywiste stery władzy.

³³ Zob. szerzej: P. Benken, *Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna w latach 1980–1981 i jej stosunek do kryzysu w Polsce*, „Glaukopis” 2018, nr 5, s. 342–348.

³⁴ AMSZ, z. 38/86 w. 4 t. 242-1-81, Raport polityczny Ambasady PRL w Phenianie za 1980 r., b.d. [1981 r.], b.p.

Ambasada PRL w Phenianie zwracała uwagę na przyjmowanie przez władze KRL-D odmiennych strategii oceny kryzysu w Polsce w zależności od państwa, z którym podejmowano rozmowy na ten temat. Zatem północnokoreańscy politycy „[...] w rozmowach z przedstawicielami ambasady radzieckiej wyrażają niepokój o sytuację w PZPR, podkreślają, że obecna sytuacja jest wynikiem jej słabości ideologicznej, braku więzi z masami i wreszcie, że nie daje ona zdecydowanego odporu elementom antysocjalistycznym. W rozmowach z przedstawicielami ambasad jugosłowiańskiej czy rumuńskiej podkreślają, że PZPR potrafi sam przezwyciężyć obecne trudności oraz dać zdecydowany odpór siłom antysocjalistycznym”³⁵. Stało to w kontrze do postaw przyjętych podczas oficjalnych wystąpień i spotkań z polskimi dyplomatami. Przedstawiciele PPK i rządu KRL-D mówili bowiem o pełnym poparciu działań podejmowanych przez PZPR i władze państwowe, a trudności określali jako przejściowe.

Północnokoreańskie kierownictwo nie chciało dopuścić do sytuacji, w której na skutek zajęcia określonego stanowiska wobec problemów PRL mogłoby utracić sojusznika popierającego inicjatywy Phenianu na arenie międzynarodowej oraz akceptującego obroną przez Koreę Północną drogę do komunizmu i oparcie się na własnej ideologii. Polscy dyplomaci raportowali, że podczas rozmów z dygnitarzami KRL-D na temat sytuacji w PRL ci „[...] nie polemizowali i nie zadawali pytań szczegółowych”³⁶. Nie oznacza to jednak, że nie śledzili z zainteresowaniem rozwoju wypadków nad Wisłą.

Z kolei północnokoreańska propaganda wykorzystywała kryzys w Polsce do pokazania społeczeństwu, że wybrany przez KRL-D model rozwoju, oparcie się na geniuszu Kim Ir Sena i stworzonej przez niego ideologii Dżucze, okazał się słuszny. Informacje przedstawiano w taki sposób, by wykazać, że przyjęte przez Phenian rozwiązania pozwoliły uniknąć rozwoju wypadków, do których w latach 1980–1981 doszło w PRL³⁷.

Podobnie jak w 1956 r., również i tym razem do północnokoreańskiego społeczeństwa nie przedostawały się szczegółowe informacje dotyczące sytuacji nad Wisłą. Od sierpnia do połowy października 1980 r. polskiej problematyki nie poruszano na łamach prasy. W ostatnim kwartale informowano jedynie o tematyce posiedzeń rządu, Komitetu Centralnego PZPR czy wieloletniego dorobku PRL, nie komentując rozwoju wypadków³⁸. Te działania próbowano tłumaczyć m.in. próbą uniknięcia błędnej interpretacji wydarzeń i negatywnego wpływu, jaki mogła wyrzucić na kształt bilateralnych relacji. Zdaniem polskich dyplomatów takie potraktowanie sprawy mogło również świadczyć o próbie wymówienia się przez stronę północnokoreańską przed wyrażeniem oficjalnego głosu, na co mogły wpłynąć rozbieżności w ocenie kryzysu w Polsce występujące w całym bloku sowieckim³⁹. Stanowisko obrane przez kierow-

³⁵ AMSZ, z. 38/86 w. 4 t. 22-3-81, Notatka informacyjna przygotowana przez ambasadora PRL w Phenianie Jerzego Pękałę nt. reakcji KRL-D na wydarzenia w Polsce, b.d. [1981 r.], b.p.

³⁶ AMSZ, z. 42/86 w. 5 t. 242-82, *Raport polityczny Ambasady PRL w Phenianie za rok 1981*, b.d. [1982 r.], b.p.

³⁷ AMSZ, z. 38/86 w. 4 t. 22-3-81, Notatka informacyjna przygotowana przez ambasadora PRL w Phenianie Jerzego Pękałę nt. reakcji KRL-D na wydarzenia w Polsce, b.d. [1981 r.], b.p.

³⁸ AMSZ, z. 38/86 w. 4 t. 242-1-81, *Raport polityczny Ambasady PRL w Phenianie za 1980 r.*, b.d. [1980 r.], b.p.

³⁹ AMSZ, z. 38/86 w. 4 t. 22-3-81, Notatka informacyjna przygotowana przez ambasadora PRL w Phenianie Jerzego Pękałę nt. reakcji KRL-D na wydarzenia w Polsce, b.d. [1981 r.], b.p.

nictwo PPK było jasnym sygnałem, że nie zamierza ono ingerować w wewnętrzne sprawy partnera. Wpasowywało się to również w założenia ideologii Dżucze, której jednym z filarów było prawo do samostanowienia państw i prowadzenia polityki niezależnej od wpływów zewnętrznych. Ograniczenie północnokoreańskiemu społeczeństwu dostępu do informacji miało też inny cel. Nie chciano bowiem pokazywać, że w państwach tzw. demokracji ludowej może dochodzić do wybuchów protestów robotniczych, a także wskazywać ich genezy⁴⁰. Pierwsze informacje zawierające bardziej szczegółowy opis wydarzeń w Polsce zamieszczono w północnokoreańskiej prasie dopiero w lutym 1981 r. Akcentowano przede wszystkim wysiłki, jakie nowe kierownictwo partyjne PRL podejmowało w celu rozwiązania wewnętrznych problemów państwa⁴¹.

Wiosną 1981 r. polscy dyplomaci zauważyli zmianę w brzmieniu północnokoreańskiej retoryki w sprawie ocen i interpretacji wydarzeń nad Wisłą. O ile do kwietnia 1981 r. w rozmowach z członkami PPK i MSZ KRL-D doszukiwano się przyczyn wystąpienia kryzysu wyłącznie w „knowaniach sił imperialistycznych i wrogów wewnętrznych”, o tyle w późniejszym czasie jawnie obwiniano ekipę Gierka o popełnienie błędów, które wykorzystali wrogowie ustroju⁴².

Podobnie było z oceną wprowadzenia w PRL stanu wojennego. W tym miejscu warto przytoczyć fragment obszernego artykułu *O wydarzeniach w Polsce*, który ukazał się 6 stycznia 1982 r. na łamach „Rodong Sinum” („Gazeta Pracy”)⁴³. Czytamy w nim m.in., że „[...] ogłoszenie w Polsce stanu wojennego i kontrola wojskowa są nienormalnymi wydarzeniami, które trudno sobie wyobrazić w kraju socjalistycznym. W państwie socjalistycznym naród jest gospodarzem kraju, realizowana jest demokracja. Dlatego też w socjalizmie państwo rozwija świadomą aktywność i talenty twórcze mas ludowych, a masy ludowe dobrowolnie popierają działania państwa. Ogłoszenie stanu wojennego i zastosowanie przemocy wojskowej w socjalistycznej Polsce odbiegają od norm socjalistycznej polityki. Wielce bolejemy nad takim obrotem spraw w bratniej Polsce. [...] Powstały w Polsce kryzys i ogłoszenie stanu wojennego są w istocie rezultatem prowadzonej poprzednio polityki rewizjonistycznej. [...] Osłabienie kierowniczej roli partii pociągnęło za sobą takie następstwa jak: niemożność ustanowienia kierowniczego systemu partii w państwie i społeczeństwie, oderwanie od mas, osłabienie autorytetu i siły bojowej partii, utrata poparcia i zaufania mas ludowych. [...] Rozruchy, obce ustrojowi socjalistycznemu, i ogłoszenie stanu wojennego w Polsce nie mogą być odebrane inaczej niż jak hańba, która zaćmiła obraz socjalizmu. Jest to kompromitacja socjalizmu”⁴⁴. Z drugiej strony pisano, że „[...] Naszym zdaniem ogłoszenie stanu wojennego jest

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*, Notatka informacyjna przygotowana przez ambasadora PRL w Phenianie Jerzego Pękałę dot. stanowiska KRL-D wobec sytuacji w Polsce, b.d. [1981 r.], b.p.

⁴³ Główny organ prasowy Partii Pracy Korei. W dokumentach Ambasady PRL w Korei Północnej dziennik często funkcjonuje pod błędną nazwą „Nodon Sinmun”.

⁴⁴ AMSZ, z. 42/86 w. 5. t. 22-1-82, Tłumaczenie artykułu redakcyjnego pt. *O wydarzeniach w Polsce*, jaki ukazał się w „Nodon Sinmun” w dniu 6 I 1982 r., 27 I 1982 r., b.p.

koniecznym i sprawiedliwym krokiem podjętym w celu rewolucyjnego zdławienia reakcji i obrony władzy ludu pracującego w wywołanej kontrrewolucyjnymi wystąpieniami sytuacji, kiedy stoi się przed problemem, czy socjalistyczna Polska będzie istniała czy nie⁴⁵.

Był to pierwszy przypadek, gdy Partia Pracy Korei i rząd Korei Północnej publicznie przedstawiły oficjalne i jednoznaczne stanowisko w sprawie oceny wydarzeń w PRL w latach 1980–1981⁴⁶. Według analiz polskiej ambasady w Phenianie w późniejszych miesiącach na łamach północnokoreańskiej prasy nie pojawiały się już tak szczegółowe i przede wszystkim tak krytyczne artykuły odnoszące się do rozwoju sytuacji⁴⁷. Wyraźnemu złagodzeniu uległa również retoryka dotycząca działań podjętych przez nowe kierownictwo PZPR.

O ile społeczeństwa nie informowano o przebiegu wypadków w PRL, o tyle te działania nie obejmowały członków partii. Publikowane informacje miały jednak charakter selektywny i przekazywano jedynie te, które z perspektywy północnokoreańskiego reżimu uznano za użyteczne ideologicznie i propagandowo. W specjalnym biuletynie dla kadr, powołując się na zachodnie agencje informacyjne, dużo miejsca poświęcano „Solidarności”⁴⁸, polskiej sytuacji gospodarczej oraz problemom związanym z przetaczającą się przez kraj falą strajków. Często zamieszczano również wypowiedzi polskiego kierownictwa partyjnego, podkreślające potrzebę konsekwentnej realizacji polityki odnowy⁴⁹.

W prasie ukazywały się też zdawkowe informacje na temat działań podejmowanych przez PZPR. Nie podano szczegółów towarzyszących zmianom na kierowniczych stanowiskach w partii jesienią 1980 r. oraz powodów odsunięcia od władzy I sekretarza KC PZPR, Edwarda Gierka⁵⁰. Warto zaznaczyć, że takie informacje nie pojawiły się także w odniesieniu do zmarłego w 1976 r. Mao Zedonga i realizowanej przez niego polityki. Chciano w ten sposób uniknąć polemiki i związanego z nią ryzyka wywołania niepotrzebnych napięć w relacjach z pozostałymi państwami tzw. demokracji ludowej.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ AMSZ, 43/86 w. 2 t. 0-22-1-82, Szyfrogram nr 231/I z Phenianu z dn. 7 stycznia 1982 r. w sprawie artykułu dot. wprowadzenia stanu wojennego w PRL, opublikowanego na łamach „Nodon Sinmun”, 7 I 1982 r., b.p.

⁴⁷ AMSZ, z. 42/86 w. 5 t. 242-82, Raport polityczny Ambasady PRL w Phenianie za rok 1982, 8 XII 1982 r., b.p.

⁴⁸ Jak wspomniano wcześniej, informacje publikowane na łamach północnokoreańskiej prasy i w specjalnych materiałach przeznaczonych dla kadr partyjnych były wykorzystywane do uzasadnienia obranej przez Phenian własnej drogi do komunizmu, którą oparto na ideologii Dżucze. Wiązało się to z przedstawianiem własnej interpretacji wydarzeń i procesów zachodzących w Polsce. Za przykład może posłużyć ocena działalności „Solidarności”. W optyce Phenianu jej członkowie nie walczyli z socjalizmem, ale o „lepszy, polski socjalizm”. Wpasowywało się to w jeden z głównych filarów Dżucze, mówiący, że każde z państw „demokracji ludowej” powinno wypracować jego indywidualny model. Zob. AMSZ, z. 38/86 w. 4 t. 22-3-81, Notatka informacyjna przygotowana przez ambasadora PRL w Phenianie Jerzego Pękałę dot. stanowiska KRL-D wobec sytuacji w Polsce, b.d. [1981 r.], b.p.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ *Ibidem*, Notatka informacyjna przygotowana przez ambasadora PRL w Phenianie Jerzego Pękałę nt. reakcji KRL-D na wydarzenia w Polsce, b.d. [1981 r.], b.p.

PUNKT KULMINACYJNY

Momentem przełomowym w polsko-północnokoreańskich relacjach partyjnych okazała się wizyta w Polsce delegacji partyjno-rządowej Korei Północnej w maju 1984 r.⁵¹ Przewodniczył jej Kim Ir Sen, który po prawie 30 latach ponownie odbył kilkutygodniową podróż, odwiedzając większość europejskich państw bloku sowieckiego⁵². Jej oficjalnym celem było „pogłębienie przyjaźni i braterstwa”. Rzeczywiste motywy kryły się jednak za kolejną próbą przełamania impasu w pogłębiającej się izolacji Korei Północnej na arenie międzynarodowej, wywołanej m.in. przeprowadzonymi przez nią zamachami terrorystycznymi, których ofiarą padli południowokoreańscy dygnitarze⁵³, oraz przyznaniem Seulowi organizacji XXIV Letnich Igrzysk Olimpijskich w 1988 r. Spodziewano się także uzyskania korzystnych warunków na polu współpracy gospodarczej oraz możliwości dostępu do nowoczesnej technologii, przede wszystkim tej o znaczeniu wojskowym⁵⁴.

Gospodarze zdawali sobie sprawę z rzeczywistych intencji, które przyświecały podjęciu ustaleń o organizacji wizyty⁵⁵. Spore kontrowersje wywołało zachowanie przedstawicieli KRL-D, którzy jednoznacznie domagali się, by z harmonogramu pobytu usunąć m.in. punkt dotyczący spotkania z pracownikami jednego z polskich zakładów pracy. Tłumaczono tę decyzję złym stanem zdrowia i podeszłym wiekiem Kim Ir Sena⁵⁶. Ministerstwo Spraw Zagranicznych PRL było zdania, że „[...] strona koreańska usiłuje narzucać własne założenia i koreańską koncepcję wizyty, nie licząc się z naszym protokołem, stosowaną praktyką i ogólnie przyjętymi zwyczajami międzynarodowymi. Widać wyraźnie, że strona KRLD koncentruje uwagę na propagandowych aspektach wizyty, unika poruszania spraw merytorycznych”⁵⁷.

Jedną z osób obecnych podczas powitania północnokoreańskiej delegacji w Warszawie był wicepremier Mieczysław Rakowski, w przyszłości ostatni I sekretarz KC PZPR. W prowadzonym przez siebie dzienniku pod datą 28 maja opisał wrażenie z tego spotkania. „Do Polski przyjechał Kim Ir Sen, jeden z nielicznych już na świecie dyktato-

⁵¹ S. Szyc, *Wieczna braterska przyjaźń. Oficjalna wizyta Kim Il Sunga w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w maju 1984 r.*, „Komunizm: system – ludzie – dokumentacja” 2013, nr 2, s. 109–121.

⁵² Podróż północnokoreańskiej delegacji trwała od 16 V do 1 VII 1984 r. Złożono podczas niej wizyty w: Związku Sowieckim (23–25 maja), Polsce (27–29 maja), NRD (29 maja–4 czerwca), Czechosłowacji (4–6 czerwca), na Węgrzech (7–9 czerwca), w Jugosławii (9–11 czerwca), Bułgarii (11–18 czerwca) i Rumunii (18–21 czerwca).

⁵³ 8 X 1983 r. na lotnisku w ówczesnej stolicy Birmy (dzisiejsza Mjanma) Rangunie północnokoreańscy agenci przeprowadzili zamach bombowy wymierzony w prezydenta i wojskowego dyktatora Korei Południowej, Czou Du Hwana. W jego wyniku śmierć poniosło kilkunastu wysokich rangą południowokoreańskich polityków, w tym wicepremier Suh Sok Dzun.

⁵⁴ AMSZ, z. 30/87 w. 5. t. 0-220-1-84, Pilna notatka dotycząca wizyty delegacji partyjno-państwowej KRL-D w Polsce, 2 V 1984 r., b.p.

⁵⁵ AMSZ, z. 29/89 w. 2 t. 0-220-8-84, Szyfrogram nr 2843/II z Moskwy z dn. 21 maja 1984 r. w sprawie wizyty Kim Ir Sena w PRL, 21 V 1984 r., k. 3.

⁵⁶ *Ibidem*, Szyfrogram nr 2717/II z Phenianu z dn. 18 maja 1984 r. w sprawie wizyty Kim Ir Sena w PRL, 18 V 1984 r., k. 5.

⁵⁷ *Ibidem*, Notatka informacyjna Departamentu II MSZ PRL w sprawie przygotowań do wizyty delegacji partyjno-państwowej KRL-D w Warszawie w dniu 27–29 maja 1984 r., 12 V 1984 r., b.p.

rów. Jego kult w Korei Północnej przechodzi wszystko, co można sobie wyobrazić. Na następcę został wyznaczony jego 40-letni syn. Kilka tygodni przed przyjazdem Kima Koreańczycy zażądali, żeby w powitaniach używano formuły »wielki przywódca narodu koreańskiego«. Nasi, jak i inni (Kim podróżuje pociągami po wszystkich KS-ach), odmówili. Cała trasa, którą przejeżdża, jest dosłownie zapełniona ZOMO-wcami. Koreańczycy oświadczyli, że spodziewają się zamachu na niego agentów południowo-koreańskich i że w związku z tym proszą o wzmocnienie ochrony. Operetka. Sam Kim sprawia wrażenie zarozumiałego Azjaty. Gdzie idzie, wygląda tak, jakby brzuch niósł oddzielnie. [...] Byłem wśród oficjeli witających Kima. Robiłem za tłum. Na peronie stała także grupa Koreańczyków z ambasady i okolic. Spędzono ich dwie godziny wcześniej i nikomu z nich nie wolno było się ruszyć. Po zakończeniu powitania tam, gdzie stali, było mnóstwo mokrych plam. Biedne kobiety, nie wytrzymały⁵⁸.

Warto podkreślić, że do tamtej pory żaden z I sekretarzy KC PZPR nie złożył podobnej wizyty w Phenianie. Edward Gierek przebywał w KRL-D w 1959 r. w charakterze członka delegacji rządowej, której przewodniczył Aleksander Zawadzki – ówczesny przewodniczący Rady Państwa⁵⁹. Również Wojciech Jaruzelski, jako minister obrony narodowej, miał okazję w 1977 r. spotkać się z północnokoreańskimi dygnitarzami. Do Korei Północnej udał się ponownie w 1986 r., już jako I sekretarz KC PZPR.

Podczas rozmów plenarnych oraz tych odbytych na najwyższym szczeblu rządowo-partyjnym omówiono wiele spraw dotyczących założeń polskiej i północnokoreańskiej polityki zagranicznej, sytuacji międzynarodowej, a także problemów wewnętrznych, z jakimi borykały się obydwa państwa. Poruszono również istotne kwestie natury gospodarczej i przedyskutowano trudności występujące po stronie KRL-D w terminowej realizacji dotychczasowych umów handlowych. Gesty poparcia, które na tej płaszczyźnie okazywano dla inicjatyw podejmowanych przez Phenian, formułowano z dużą ostrożnością. Proponowano przede wszystkim, aby dalsza kooperacja była rozwijana przez zwiększenie wymiany kulturalnej, partyjnej i naukowo-technicznej⁶⁰.

Po powrocie do kraju, podczas posiedzenia IX Plenum KC PPK zorganizowanego na początku lipca 1984 r., ogłoszono członkom partii wielki sukces, jaki przyniosły rozmowy przeprowadzone z europejskimi dygnitarzami, a także ich znaczenie w procesie umacniania jedności bloku sowieckiego. Złożone wizyty stały się kolejnym propagandowym dowodem prestiżu, jakim na arenie międzynarodowej mieli się cieszyć Kim Ir Sen i linia polityczna PPK⁶¹.

W ocenie Leona Tomaszewskiego, ambasadora PRL w Phenianie, wizyta Kim Ir Sena w Polsce w 1984 r. była wyrazem pozytywnej zmiany w polityce zagranicznej KRL-D, dążącej do zacieśnienia współpracy z europejskimi państwami tzw. demokracji ludowej i Związkiem Sowieckim. Korea Północna pozostawała jednak dla PRL „[...] partnerem

⁵⁸ M. Rakowski, *Dzienniki polityczne 1984–1986*, Warszawa 2005, s. 89.

⁵⁹ AMSZ, z. 12 w. 51 t. 994, Notatka informacyjna Ambasady PRL w Phenianie z pobytu w KRL-D Aleksandra Zawadzkiego i delegacji rządowej PRL, b.d. [1959 r.], k. 42.

⁶⁰ S. Szyc, *Wieczna braterska...*, s. 119.

⁶¹ AMSZ, z. 30/87 w. 5. t. 2412-2-84, Notatka informacyjna przygotowana przez Departament II MSZ PRL dotycząca IX Plenum KC PPK, 19 VII 1984 r., b.p.

trudnym, zabiegającym o jednostronne korzyści, nie wywiązującym się często z przyjętych zobowiązań, wzbudzającym nieufność i skłaniającym do ostrożności w kontaktach⁶².

Pomimo zauważalnych obiekcji ze strony polskiej współpracę między PRL a KRL-D wyraźnie zintensyfikowano po 1984 r., czego wyrazem było ożywienie na polu wymiany międzypartyjnej, międzyresortowej, a także pomiędzy instytucjami, związkami twórczymi i organizacjami społecznymi⁶³.

W 1984 r. w Korei Północnej przebywali zastępcy członków BP KC PZPR, Włodzimierz Mokrzyński i Marian Orzechowski, a rok później wizytę złożył sekretarz KC PZPR, Zbigniew Michałek. W 1986 r. w PRL przebywał członek BP KC PPK, szef Sztabu Generalnego KAL, gen. O Kuk Riol⁶⁴, a w X Zjeździe PZPR uczestniczył członek BP KC PPK, wiceprezydent Korei Północnej – Li Dzon Ok⁶⁵. W latach 1984–1986 do KRL-D skierowano także przedstawicieli Wydziału Ekonomicznego i Wydziału Rolnego KC PZPR. W omawianym okresie do Polski przyjechały również dwie delegacje pionu ekonomicznego KC PPK. Przywrócono wymianę lektorów pomiędzy obydwiema partiami⁶⁶. Każdego roku dokonywano wymiany grup wypoczynkowych pracowników aparatu partyjnego, np. w sierpniu 1986 r. urlop w Korei Północnej spędzali m.in.: Józef Czyrek i Jan Głowczyk – członkowie BP PZPR oraz sekretarze KC PZPR⁶⁷. Rok później do Korei w celach „rekreacyjnych” udali się Marian Woźniak (sekretarz KC PZPR i jednocześnie członek BP KC PZPR), Janusz Kubasiewicz (I sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR i zastępca członka BP KC PZPR) oraz Henryk Bednarski (sekretarz KC PZPR)⁶⁸.

W dniach 24–28 września 1986 r. wspomnianą rewizytę w Korei Północnej złożyła polska delegacja partyjno-rządowa, której przewodniczył gen. Wojciech Jaruzelski. W jej składzie znalazł się m.in. Stanisław Kania, I sekretarz KC PZPR w latach 1980–1981. Podjęte rozmowy nie wpłynęły zasadniczo na zmianę kierunku dotychczasowej współpracy między obydwojma państwami⁶⁹.

W owym czasie KRL-D przeżywała poważne trudności wewnętrzne. Pogłębiający się kryzys gospodarczy wpływał również na poziom współpracy z państwami tzw. demokracji ludowej. Polska ambasada w Phenianie donosiła o dalszej rozbudowie kultu otaczającego przyszłego sukcesora, Kim Dzong Ila⁷⁰. W połowie 1986 r. jego pozycja w aparacie władzy stała się dużo silniejsza w związku z zawałem serca, który latem tego roku prze-

⁶² *Ibidem*, z. 22/89 w. 6 t. 023-2-86, Sprawozdanie ambasadora PRL w KRL-D za okres od grudnia 1981 r. do grudnia 1985 r. oraz ocena działalności ambasadora Leona Tomaszewskiego, 25 III 1986 r., b.p.

⁶³ AAN, LXXVI/815, Notatka informacyjna Departamentu II MSZ PRL dot. aktualnego stanu stosunków polsko-koreańskich, 1 VIII 1986 r., b.p.

⁶⁴ Celem wizyty było podjęcie ustaleń w sprawie dostaw do KRL-D maszyn i urządzeń do produkcji śmigłowców oraz innych sprawach handlowych i gospodarczych. Zob. AAN, LXXVI-1118, Notatka Wydziału Zagranicznego KC PZPR z rozmowy z ambasadorem KRL-D z 14 listopada 1985 r., b.d. [1985 r.], b.p.

⁶⁵ AAN, LXXVI/815, Notatka Wydziału Zagranicznego KC PZPR dot. współpracy międzypartyjnej PZPR z PPK w latach 1984–1986, b.d. [sierpień 1986 r.], b.p.

⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ AAN, LXXVI/819, Notatka Wydziału Zagranicznego KC PZPR dot. współpracy międzypartyjnej PZPR z PPK w latach 1986–1987, październik 1987 r., b.p.

⁶⁹ AMSZ, z. 22/89 w. 6 t. 242-1-86, Raport polityczny Ambasady PRL w Phenianie za 1986 r., b.d. [1987 r.], b.p.

⁷⁰ *Ibidem*.

szedł Kim Ir Sen⁷¹. Na przełomie 1985 i 1986 r. doszło w PPK do czyszek kadrowych, które objęły łącznie 32 osoby na eksponowanych stanowiskach. Zmiany osobowe w składzie BP PPK i Rady Administracyjnej (rządu) przeprowadzono w trzech turach. Działania te były wynikiem m.in. wzrostu pozycji Kim Dzong Ila w strukturach północnokoreańskiego aparatu władzy i budowania przez niego własnego zaplecza politycznego⁷².

Jesienią 1986 r. polska delegacja partyjno-rządowa, reprezentowana przez I sekretarza KC PZPR, odwiedziła Koreę Północną po raz ostatni. W kolejnych latach współpracę międzypartyjną w dalszym ciągu rozwijano, jednak pod koniec omawianej dekady w obustronnych relacjach dało się zauważyć stale rosnącą nieufność. Wzajemną podejrzliwość potęgowały zaplanowane na 1988 r. igrzyska olimpijskie w Seulu, a także podjęcie przez władze PRL próby unormowania stosunków handlowych, a w niedługim czasie także dyplomatycznych, z Republiką Korei.

POMIĘDZY SEULEM A PHENIANEM

Ważnym czynnikiem wpływającym na kształt polsko-północnokoreańskiej współpracy międzypartyjnej było zasygnalizowane wcześniej zaangażowanie PRL na arenie międzynarodowej w charakterze reprezentanta interesów Korei Północnej. Władze w Phenianie dążyły do zacieśniania więzi z sojusznikami i wykorzystywały ich pośrednictwo do wyłamania się z politycznej izolacji. Wpłynęły na nią nie tylko kontrowersje wywołane lansowaną przez KRL-D koncepcją polityki zagranicznej, pogłębiające się różnice na płaszczyźnie ideologicznej, ale także zamachy terrorystyczne. Wspomniane działania poważnie odbiły się na wizerunku Korei Północnej, a ich skutkiem była marginalizacja kraju na arenie międzynarodowej.

PRL popierała północnokoreańskie dążenia polityczne, postulując m.in. wycofanie wojsk amerykańskich z Korei Południowej, zmianę podpisanego w lipcu 1953 r. układu rozejmowego na traktat pokojowy, utworzenie Demokratycznej Konfederacyjnej Republiki Korio⁷³, będącej jedną z pokojowych propozycji zjednoczeniowych władz w Phenianie, pogłębienie międzykoreańskiego dialogu i przekształcenie Półwyspu Koreańskiego w bezatomową strefę pokoju⁷⁴. Ważnym elementem współpracy było również niepodejmowanie jakichkolwiek działań, które wiązałyby się z nawiązaniem kooperacji z Republiką Korei, choć strona polska przewidywała od tej reguły drobne odstępstwa⁷⁵. Spotykało się to jednak ze stanowczym sprzeciwem KRL-D⁷⁶.

⁷¹ W.J. Dziak, *Korea Północna. U źródeł rodzinnej sukcesji władzy*, Warszawa 2009, s. 249–251.

⁷² AAN, LXXVI/656, Notatka w sprawie zmian kadrowych w składzie Biura Politycznego i Sekretariatu KC PPK oraz Rady Administracyjnej KRL-D dokonanych na XI Plenum KC, 30 IV 1986 r., b.p.

⁷³ Zob. A. Bober, *Korea zjednoczona...*, s. 71–72.

⁷⁴ AAN, LXXVI/815, Notatka informacyjna Departamentu II MSZ PRL dot. aktualnego stanu stosunków polsko-koreańskich, 1 VIII 1986 r., b.p.

⁷⁵ Sporadycznie zezwalano na kontakty przedstawicieli obydwu państw na płaszczyźnie naukowej, sportowej i kulturalnej. Utrzymywano także nieoficjalne kontakty handlowe z Seulem.

⁷⁶ Za przykład może posłużyć organizowany w Polsce od 1927 r. konkurs chopinowski. W 1985 r. odbyła się jego XI edycja. Jednym z uczestników wydarzenia był reprezentant południowokoreański. Ambasada KRL-D

Na początku lat osiemdziesiątych władze w Phenianie podjęły próby zbojkotowania dwóch dużych wydarzeń, których gospodarzem została Korea Południowa. W 1981 r. Międzynarodowy Komitet Olimpijski przyznał Seulowi prawo do organizacji XXIV Letnich Igrzysk Olimpijskich. We wrześniu 1982 r. w Rzymie, pomimo sprzeciwów państw należących do bloku sowieckiego, podjęto decyzję o zorganizowaniu w październiku kolejnego roku w Republice Korei 70. Konferencji Unii Międzyparlamentarnej [dalej: UM]⁷⁷, podczas której miało dość do zmian w statucie i regulaminach Unii, wyboru nowych władz oraz przyjęcia ważnych rezolucji politycznych. Obydwie imprezy stały się istotnym elementem organizującym pracę pomiędzy PZPR a PPK w wymiarze międzynarodowym.

Po licznych interwencjach Ambasady PRL w Warszawie Polska Grupa Unii Międzyparlamentarnej 8 kwietnia 1983 r. wysłała do przewodniczącego Rady UM i sekretarza generalnego w Genewie telegram, w którym potwierdziła swoje negatywne stanowisko w sprawie przyznania Seulowi prawa do organizacji konferencji, proponując ponowne rozpatrzenie tej kwestii w trakcie wiosennej sesji Unii w Helsinkach. Pomimo podjętych prób decyzję zdecydowaną większością głosów utrzymano w mocy⁷⁸.

Stronie północnokoreańskiej zależało na dyskredytacji południowego sąsiada do tego stopnia, że nie zawahano się przed podjęciem próby przekupstwa przewodniczącego UM. Kroki w tej sprawie podjęto wiosną 1983 r. Tę funkcję sprawował wtedy Johannes Virolainen – były premier (1964–1966) i trzykrotny minister spraw zagranicznych Finlandii. Sprawa ujrzała światło dzienne, a Yu Jae Hana – ambasadora KRL-D w Helsinkach – uznano za *persona non grata* i zmuszono do opuszczenia zajmowanej placówki⁷⁹.

Ten incydent nie zniechęcił jednak władz w Phenianie do porzucenia kontynuacji działań. Między 19 a 22 sierpnia 1983 r. w Polsce wizytę złożyła delegacja partyjno-rządowa, której przewodniczył członek Biura Politycznego, sekretarz KC PPK i minister spraw zagranicznych, Kim Jon Nam. Celem wizyty było poinformowanie o sytuacji politycznej na Półwyspie Koreańskim, przedstawienie stanowiska KRL-D w związku z zaplanowaną w październiku 70. Konferencją UM w Seulu oraz podjęcie próby przekonania władz PRL do podtrzymania bojkotu konferencji⁸⁰. Północnokoreańska delegacja udała się w tej sprawie również do Czechosłowacji i Bułgarii, by uzyskać zapewnienia o podjęciu stanowczej interwencji. W rozmowach z Kim Jon Namem uczestniczyli: Zbigniew Madej – wiceprezes Rady Ministrów PRL, Józef Czyrek – sekretarz KC PZPR

w Warszawie interweniowała w tej sprawie w MSZ PRL oraz w Wydziale Zagranicznym KC PZPR, żądając od strony polskiej wyjaśnień i zablokowania udziału przedstawiciela Seulu. Zob. AMSZ, z. 25/88 w. 6 t. 22-8-85, Notatka z rozmowy z ambasadorem KRL-D w Wydziale Zagranicznym KC PZPR w dniu 24 V 1985 r., b.d. [1985 r.], b.p.

⁷⁷ Unia Międzyparlamentarna – założona w Paryżu w 1889 r. Po II wojnie światowej w zakresie działań podejmowanych przez Unię znalazło się rozwiązywanie problemów międzynarodowych m.in. na płaszczyźnie oświaty, dekolonizacji, a także umacniających bezpieczeństwo międzynarodowe i dążących do rozbrojenia. Od 1921 r. w pracach Unii udział bierze grupa polska. Siedzibą organizacji jest Genewa.

⁷⁸ Z podobnymi propozycjami wystąpiły także: Związek Sowiecki, Mongolia, Benin, Gwinea i Madagaskar. Zob. AAN, LXXVI-815, Działania podjęte przez Polską Grupę Unii Międzyparlamentarnej na rzecz zmiany miejsca 70-tej Konferencji UM (2–13 października 1983 r.), 10 VII 1983 r., b.p.

⁷⁹ AMSZ, z. 56/86 w. 6 t. 242-1-83, Raport polityczny Ambasady PRL w Phenianie za 1983 r., 19 XII 1983 r., b.p.

⁸⁰ *Ibidem*, Informacja z pobytu w Polsce członka Biura Politycznego, sekretarza KC Partii Pracy Korei – Kim Jon Nama, 24 VIII 1983 r., b.p.

i Stefan Olszowski – minister spraw zagranicznych. W ocenie Phenianu przyznanie południowemu sąsiadowi organizacji konferencji UM było zaplanowanym działaniem zmierzającym do przełamania międzynarodowej izolacji Seulu kosztem Korei Północnej. Gdyby pozostałe państwa bloku sowieckiego nie sabotowały wydarzenia, w ocenie północnokoreańskiego kierownictwa doprowadziłyoby to do utrwalenia podziału obydwu Korei, ale także rozbicia jedności państw bloku.

Polscy dygnitarze, odwołując się do zasad internacjonalizmu, poparli stanowisko zaprezentowane przez Kima. Zdaniem Czyrka wszystkie państwa tzw. demokracji ludowej powinny przyjąć zasadę „jeden za wszystkich, wszyscy za jednego” i wspierać tym samym interesy Korei Północnej na arenie międzynarodowej. Na zakończenie wizyty Kim Jon Nama przyjął I sekretarz KC, gen. Jaruzelski. Podczas spotkania zapewniano koreańskich gości o przychylnym nastawieniu do działań podejmowanych przez KRL-D w tej kwestii. Jednak ostateczne decyzje miały zostać zatwierdzone dopiero po konsultacji z innymi państwami bloku sowieckiego, a przede wszystkim z Moskwą⁸¹. Strona polska chciała w ten sposób ustrzec się przed wykazaniem inicjatywy, która mogła okazać się niezgodna z oczekiwaniami Związku Sowieckiego. Taki rozwój wypadków groził wizerunkowym przejęciem przez PRL części odpowiedzialności za działania podejmowane przez Koreę Północną, a w konsekwencji mógł negatywnie wpłynąć na międzynarodowy autorytet państwa.

Pomimo podjętych działań w dniach 2–13 października 1983 r. w Seulu odbyły się obrady konferencji. Według danych przedstawionych przez Ambasadę PRL w Phenianie nie wzięło w niej udziału ok. 30 członków Unii, w tym przedstawiciele państw bloku sowieckiego⁸².

Od 1984 r. w polityce zagranicznej Korei Północnej dominującą rolę zaczęła odgrywać kwestia zaplanowanych na 1988 r. igrzysk olimpijskich. Północnokoreańskie kierownictwo szukało poparcia dla podejmowanych przez siebie inicjatyw, wykorzystując przy tym środki masowej propagandy, dyplomację i kanały partyjne. Próbowano także przeciwdziałać nawiązywaniu oficjalnych lub nieoficjalnych kontaktów pomiędzy państwami tzw. demokracji ludowej a Republiką Korei. Wielokrotnie interweniowano w Warszawie w tej sprawie, uważając, że przyznanie Seulowi prawa do organizacji tego najważniejszego sportowego wydarzenia miało znaczenie nie tyle sportowe, ile polityczne. Władze w Phenianie oczekiwały całkowitego poparcia w tej kwestii. Sądzono, że forma podjętego protestu będzie miała taki sam wymiar jak w 1984 r., kiedy to większość państw bloku sowieckiego, z ZSRS na czele, nie wysłała reprezentantów na olimpiadę w Los Angeles w odpowiedzi na bojkot przez państwa Zachodu sowieckiej olimpiady w 1980 r.

2 lipca 1985 r. ambasador KRL-D w Warszawie przekazał kierownikowi Wydziału Zagranicznego KC PZPR, Włodzimierzowi Natorfowi, list skierowany do członka Biura Politycznego i sekretarza KC PZPR, Józefa Czyrka. Zaznaczono w nim stanowisko KC PPK dotyczące zbliżającej się letniej olimpiady. Proponowano, aby strona polska

⁸¹ AAN, LXXVI-598, Notatka informacyjna przygotowana przez Wydział Zagraniczny KC PZPR w związku z pobytem w Polsce członka Biura Politycznego, sekretarza KC PPK – Kim Jon Nama, 24 VIII 1983 r., b.p.

⁸² AMSZ, z. 56/86 w. 6 t. 242-1-83, Raport polityczny Ambasady PRL w Phenianie za 1983 r., 19 XII 1983 r., b.p.

poparła ideę organizacji igrzysk po dwóch stronach koreańskiej granicy i wystawienia przez obydwa państwa koreańskie wspólnej reprezentacji⁸³.

W związku ze wspomnianym pismem i licznymi rozmowami przeprowadzonymi z północnokoreańskim ambasadorem w Warszawie 3 września 1985 r. odbyło się robocze spotkanie przedstawicieli wydziałów KC PZPR, którego celem było wypracowanie odpowiedniej strategii postępowania w związku z problemami, jakie zaistniały po przyznaniu Seulowi prawa do organizacji igrzysk⁸⁴. W ich wyniku przyjęto, że PRL poprze inicjatywę Phenianu dotyczącą organizacji olimpiady na terenie obydwu Korei. Równocześnie nie chciano podejmować żadnych wiążących decyzji dotyczących udziału polskich sportowców w igrzyskach. Co istotne, postanowiono również, że reprezentanci PRL będą brali udział w imprezach sportowych organizowanych przez Koreę Południową. Warunkiem musiał być jednak ich międzynarodowy zasięg i uczestnictwo ekip sportowych pozostałych państw tzw. demokracji ludowej⁸⁵. Analogicznie do innych dziedzin współpracy, także w tym wypadku strona polska chciała uniknąć wrażenia zbyt dużego zaangażowania w sprawy Korei Północnej. Uważano, że „udział państw socjalistycznych w Igrzyskach Olimpijskich w Seulu będzie i tak poważnym rozczarowaniem dla kierownictwa KRL-D, należałoby więc unikać takich działań, które poczucie to pogłębiałyby lub sprawiały wrażenie szczególnej aktywności Polski”⁸⁶.

Polsko-północnokoreańskie relacje uległy wyraźnemu napięciu w 1988 r. w związku z podjęciem przez część państw sojusznicznych, w tym także PRL⁸⁷, próby nawiązania oficjalnych kontaktów handlowych z Republiką Korei. Najlepszą okazję do przeprowadzenia stosownych rozmów upatrywano w zbliżającej się olimpiadzie w Seulu.

Między 5 a 7 maja 1988 r., z inicjatywy strony północnokoreańskiej, w Warszawie odbyło się kolejne spotkanie z członkiem BP KC PPK, wicepremierem i ministrem spraw zagranicznych KRL-D, Kim Jon Namem. W ramach wizyty doszło do spotkań z: I sekretarzem KC PZPR i przewodniczącym Rady Państwa – Wojciechem Jaruzelskim, Prezesem Rady Ministrów – Zbigniewem Messnerem, sekretarzem KC PZPR – Józefem Czirkiem oraz ministrem współpracy gospodarczej z zagranicą – Władysławem Gwiazdą. W Ministerstwie Spraw Zagranicznych odbyło się także spotkanie „w cztery oczy” z północnokoreańskim politykiem⁸⁸.

⁸³ AAN, LXXVI/815, Notatka Wydziału Zagranicznego KC PZPR w sprawie spotkania z ambasadorem KRL-D w Warszawie – O Man Sokiem, 7 VII 1985 r., b.p.

⁸⁴ W spotkaniu udział wzięli: Stanisław Gabrielski i Zbigniew Glapa (Wydział Społeczno-Zawodowy), Janusz Lewandowski (Wydział Zagraniczny), Czesław Rowiński (Wydział Prasy, Radia i Telewizji), a także Marian Renke, przewodniczący Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Sportu oraz Polskiego Komitetu Olimpijskiego. Zob. AAN, LXXVI/1118, Notatka Wydziału Społeczno-Zawodowego KC PZPR dot. linii postępowania w problemie igrzysk olimpijskich w Seulu, 4 IX 1985 r., b.p.

⁸⁵ *Ibidem*, Pismo Departamentu II MSZ w sprawie udziału polskich ekip sportowych w mistrzostwach świata organizowanych w Korei Południowej, 9 IX 1985 r., b.p.

⁸⁶ *Ibidem*, Notatka Wydziału Społeczno-Zawodowego KC PZPR dot. linii postępowania w problemie Igrzysk Olimpijskich w Seulu, 4 IX 1985 r., b.p.

⁸⁷ A. Majkowski, *Geneza nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską a Republiką Korei*, „Azja-Pacyfik” 2000, nr 3, s. 132–134.

⁸⁸ AAN, LXXVI/815, Pilna notatka MSZ PRL o wizycie oficjalnej w Polsce członka BP KC PPK, wicepremiera Rady Administracyjnej, ministra SZ KRLD Kim Jon Nama w dniu 5–7 maja 1988 r., 12 V 1988 r., b.p.

Celem wizyty było ponowne przedstawienie stanowiska Korei Północnej w sprawie przyszłości Półwyspu Koreańskiego, podjęcie próby wymuszenia na stronie polskiej zobowiązania o zerwaniu wszelkich kontaktów z Koreą Południową (w tym także sportowych i handlowych) oraz zapewnienia o nienawiązywaniu ich w przyszłości. Podobne działania podjęto wobec pozostałych państw tzw. demokracji ludowej. Jaruzelski w rozmowie z Kim Jon Namem kolejny raz potwierdził poparcie PRL dla zjednoczenia Korei i negatywny stosunek do władz seulskich. Podczas spotkania w MSZ wicepremier KRL-D powoływał się na zagraniczne informacje prasowe, które miały potwierdzać kontakty handlowe Polski z Koreą Południową. Był zdania, iż „[...] KRLD nie przyjmuje do wiadomości, że kontakty gospodarcze nie stanowią »odstępstwa politycznego«, [...] świadczą one o braku czujności i pryncypialności, stwarzają trudności KRLD i szkodzą interesom narodu koreańskiego, utrudniają sprawę zjednoczenia, naruszają zasady przyjaźni i solidarności internacjonalistycznej”⁸⁹. Jednym z tematów rozmowy były ostatnie strajki, do których doszło w PRL, i działania podjęte przez władze. Strona polska wykorzystała także okazję m.in. do podniesienia kwestii dalszego niewywiązywania się przez KRL-D z podpisanych umów handlowych i problemów, które w związku z tym pojawiają się w relacjach polsko-północnokoreańskich⁹⁰.

Zabiegi podejmowane przez stronę północnokoreańską nie przyniosły oczekiwanych rezultatów, zdecydowana większość państw tzw. demokracji ludowej bowiem nie podjęła decyzji o bojkocie olimpiady w Seulu⁹¹, która odbyła się między 17 września a 2 października 1988 r.⁹² Udział polskiej reprezentacji stał się także okazją do rozpoczęcia zakulisowych rozmów dotyczących nawiązania z Republiką Korei oficjalnych kontaktów handlowych⁹³.

30 stycznia 1989 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Zespołu Koordynacyjnego ds. kontaktów z Koreą Południową. Pod koniec 1988 r. na polecenie Sekretariatu KC PZPR do Seulu udał się prezes Polskiej Izby Handlu Zagranicznego (PIHZ) Tadeusz Żyłkowski. Celem wizyty było zawarcie między PIHZ a południowokoreańską Organizacją Promocji Handlu (KORTA) porozumienia o ustanowieniu biur handlowych w Seulu i Warszawie⁹⁴. Korea Południowa w zamian za nawiązanie pełnych stosunków dyplomatycznych wyraziła gotowość do rozwinięcia współpracy gospodarczej z PRL i przyznania kredytów⁹⁵.

⁸⁹ *Ibidem*.

⁹⁰ *Ibidem*.

⁹¹ Państwami, które nie wystawiły reprezentacji, przylączając się do północnokoreańskiego bojkotu igrzysk w Seulu, były: Kuba, Etiopia, Albania i Seszele. Zob. *Historical Dictionary of the Modern Olympic Movement*, red. J.E. Findling, K.D. Pelle, Westport–London 1996, s. 182.

⁹² W odpowiedzi na seulską olimpiadę władze KRL-D podjęły decyzję o zorganizowaniu w Phenianie w dniach 1–8 VII 1989 r. XIII Światowego Festiwalu Młodzieży i Studentów.

⁹³ Zob. M. Burdelski, *Stosunki Polski z obydwojoma państwami koreańskimi – wczoraj – dziś – jutro* [w:] *Korea w oczach Polaków. Państwo – społeczeństwo – kultura*, red. J. Włodarski, K. Zaidler, M. Burdelski, Gdańsk 2012, s. 275–277.

⁹⁴ AAN, LXXVII/48, Pilna notatka MSZ dot. rozmów z przedstawicielami Korei Południowej, 13 III 1989 r., b.p.

⁹⁵ *Ibidem*, Zapis z posiedzenia Zespołu Koordynacyjnego ds. kontaktów z Koreą Południową w dniu 30 stycznia 1989 r., 31 I 1989 r., b.p.

Nawiązanie 1 listopada 1989 r. stosunków dyplomatycznych z Republiką Korei spotkało się ze zrozumiałym sprzeciwem władz w Phenianie. W formie protestu odesłano z Warszawy ambasadora KRL-D. Do ojczyzny powrócili także wszyscy północnokoreańscy studenci kształcący się na polskich uczelniach wyższych. Pomimo kryzysu nie zerwano stosunków polsko-północnokoreańskich. Na skutek przeobrażeń systemowych w Polsce uległy one jednak znacznemu ochłodzeniu⁹⁶.

ZAKOŃCZENIE

Polsko-północnokoreańskie relacje partyjne wskutek zmieniającego się otoczenia międzynarodowego, oddalenia ideologicznego, problemów wewnętrznych oraz powolnej dekompozycji bloku sowieckiego ulegały na przestrzeni lat osiemdziesiątych licznym przeobrażeniom. Pomimo oficjalnych gestów przyjaźni strona polska coraz bardziej zdawała sobie sprawę z ciężaru, jaki niosła ze sobą „przyjaźń” z Koreą Północną. Współpraca pomiędzy PZPR a PPK, choć na pozór zażyła, dawała wymierne profity jedynie władzom w Phenianie. Główne obszary kooperacji skupiały się przede wszystkim na płaszczyźnie gospodarczej. Istotną rolę odegrało także udzielanie przez polskie władze rządowe i partyjne poparcia północnokoreańskim inicjatywom w polityce wewnętrznej i zagranicznej, o które aktywnie zabiegały władze w Phenianie. Kluczowymi momentami w obustronnych stosunkach stały się wizyta Kim Ir Sena w 1984 r. w PRL oraz podjęcie decyzji o nawiązaniu oficjalnych stosunków handlowych i dyplomatycznych z Republiką Korei. Upadek systemu komunistycznego w Polsce sprawił, że kontakty z Koreą Północną nabrały charakteru peryferyjnego, a kontakty partyjne zostały zerwane.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

Źródła archiwalne

Archiwum Akt Nowych

Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych

OPRACOWANIA

Benken P., *Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna w latach 1980–1981 i jej stosunek do kryzysu w Polsce*, „Glaukopis” 2018, nr 5.

Buzo A., *The Guerilla Dynasty, Politics and Leadership in North Korea*, London–New York 1999.

Bober A., *Korea zjednoczona – szansa czy utopia?*, Skarżysko-Kamienna 2013.

⁹⁶ A. Bober, *Korea zjednoczona...*, s. 128.

- Burdelski M., *Stosunki Polski z obydwojma państwami koreańskimi – wczoraj – dziś – jutro* [w:] *Korea w oczach Polaków. Państwo – społeczeństwo – kultura*, red. J. Włodarski, K. Zaidler, M. Burdelski, Gdańsk 2012.
- Dziak W.J., *Kim Ir Sen. Dzieło i polityczne wizje*, Warszawa 2000.
- Dziak W.J., *Korea Północna. U źródeł rodzinnej sukcesji władzy*, Warszawa 2009.
- Historical Dictionary of the Modern Olympic Movement*, red. J.E. Findling, K.D. Pelle, Westport–London 1996.
- Jarząbek W., *Partia a polityka zagraniczna PRL. Uwagi na temat powiązań między Wydziałem Zagranicznym KC PZPR, MSZ i innymi podmiotami* [w:] *PZPR jako machina władzy*, red. D. Stola, K. Persak, Warszawa 2012.
- Lankov A., *From Stalin to Kim Il Sung. The Formation of North Korea, 1945–1960*, London 2002.
- Leszczyński A., *Wojna koreańska w propagandzie polskiej od czerwca do grudnia 1950 r.*, „Przegląd Historyczny” 1995, nr 1.
- Levi N., *System polityczny Korei Północnej. Aspekty kulturowe*, Warszawa 2013.
- Levi N., *Zarys historii stosunków między Polską a Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną (1948–1974)*, „Kwartalnik Historyczny” 2017, r. 124, nr 4, s. 741.
- Majkowski A., *Geneza nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską a Republiką Korei*, „Azja-Pacyfik” 2000, nr 3.
- Matusik M.M., „*Jesteśmy z wami, ludzie walczącej Korei*”. *Obraz Korei Północnej w Polskiej Kronice Filmowej 1947–1984*, „Ogrody Nauk i Sztuk” 2015, nr 5.
- Neścioruk P., *Propagandowy obraz genezy wojny koreańskiej w świetle „Trybuny Ludu”*, „Teki Komisji Historycznej O. L. PAN” 2014, nr 11.
- Scalapino R.A., Lee Ch.-S., *Communism in Korea. Part II: The Society*, Berkeley–Los Angeles–London 1972.
- Skobelski R., *Polityka PRL wobec państw socjalistycznych w latach 1956–1970. Współpraca – napięcia – konflikty*, Poznań 2010.
- Sołtysik Ł., *Dzieci i młodzież północnokoreańska na Dolnym Śląsku i Mazowszu w latach 1951–1959*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 2010, t. 65, nr 1.
- Stosunki dyplomatyczne Polski. Informator. Tom III. Azja, Zakaukazie, Australia i Oceania 1918–2009*, red. K. Szczepanik, A. Herman-Łukasik, B. Janicka, Warszawa 2010.
- Suck Kim J., *Polish Aid for North Korea during the Korean War*, „East European and Balkan Studies” 2014, t. 38, nr 6.
- Szalontai B., *Kim Il Sung in the Khrushchev Era: Soviet-DPRK Relations and the Roots of North Korean Despotism, 1953–1964*, Stanford 2005.
- Szyc S., *Misja przyjaźni. Oficjalna wizyta Kim Ir Sena w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w lipcu 1956 r.* [w:] *IX Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2015. Referaty*, red. Ł. Kamiński, J. Szumski, Warszawa 2016.
- Szyc S., „*Niech żyje przyjaźń między narodami!*”. *Międzynarodowy program pomocy w odbudowie Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej w latach 1953–1961. Zarys problematyki* [w:] *X Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2016. Referaty*, red. W. Bułhak, P. Pazik, Warszawa 2017.

- Szyc S., *Propagandowy obraz wojny koreańskiej w wybranych polskich utworach literackich realizmu socjalistycznego – zarys problematyki* [w:] *Wojna jako źródło inspiracji w kulturze i sztuce – literatura, propaganda, tożsamość*, red. Ł. Jureńczyk, J. Szczutkowska, W. Trempała, P. Wenderlich, Bydgoszcz 2017.
- Szyc S., *The relations between Poland and North Korea in 1948–1961*, „Progress. Journal of Young Researchers” 2017, nr 2.
- Szyc S., *Wieczna braterska przyjaźń. Oficjalna wizyta Kim Il Sunga w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w maju 1984 r.*, „Komunizm: system – ludzie – dokumentacja” 2013, nr 2.
- Ślęzak J., *Karykatura socrealistyczna o wojnie w Korei – na przykładzie wybranych rysunków satyrycznych opublikowanych na łamach „Trybuny Ludu” w latach 1950–1953*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Res Politicae” 2011, t. 4.

„Jesteśmy komunistami i przyjaciółmi”.

Kontakty pomiędzy Polską Zjednoczoną Partią Robotniczą a Partią Pracy Korei w latach osiemdziesiątych

W latach osiemdziesiątych XX w. stosunki pomiędzy Polską Rzeczpospolitą Ludową oraz Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną uległy wyraźnej dynamizacji. Jedną z widocznych płaszczyzn tej intensyfikacji stały się relacje międzypartyjne. Celem niniejszego artykułu jest omówienie charakteru i głównych obszarów, w ramach których w latach 1980–1989 Polska Zjednoczona Partia Robotnicza i Partia Pracy Korei utrzymywały kontakt i organizowały wizyty w swoich państwach.

SŁOWA KLUCZOWE

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (PZPR), Partia Pracy Korei (PPK),
stosunki międzynarodowe, Polska Rzeczpospolita Ludowa (PRL),
Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna (KRL-D), Korea Północna

“We are communists and friends.”

Contacts between the Polish United Workers’ Party and the Workers’ Party of Korea in the 80s

In the nineties of the 20th century, the relations between the Polish People’s Republic and the Democratic People’s Republic of Korea were visibly intensifying. One of the evident levels of this intensification were inter-party relations. The objective of this article is to discuss the nature and main areas in which the Polish United Workers’ Party and

the Workers' Party of Korea maintained contact and organised visits in their countries in 1980–1989.

KEYWORDS

Polish United Workers' Party (PUWP), Workers' Party of Korea (WPK),
international relations, Polish People's Republic (PPR),
Democratic People's Republic of Korea (DPRK), North Korea

SYLWIA SZYC – doktorantka w Zakładzie Historii Społecznej XX w. w Instytucie Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, pracownik Biura Badań Historycznych IPN. Autorka kilkudziesięciu artykułów naukowych i popularnonaukowych. Sekretarz czasopisma naukowego „Komunizm: system – ludzie – dokumentacja”. Przygotowuje rozprawę doktorską dotyczącą pobytu północnokoreańskich sierot wojennych w Polsce w latach 1951–1959. E-mail: sylwia.szyc@ipn.gov.pl.

SYLWIA SZYC – PhD student at the Department of Social History of the 20th century of the Institute of History at the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, employee of the Historical Research Office of the Institute of National Remembrance. Author of a few dozen scientific and popular science articles. Secretary of the scientific periodical *Komunizm: system – ludzie – dokumentacja*. She is preparing a doctoral dissertation on the stay of North Korean war orphans in Poland in 1951–1959. E-mail: sylwia.szyc@ipn.gov.pl.